אגרות הראי"ה - כרך ג' - אגרת תתצ

תמצית האגרת

תאריך ומקום: כ"ו סיון תרע"ח - לונדון
נמען: אחיו, הרב שאול חנה

'ריש מילין' - גם 'הלשון החתום שבו יש בו סגולה'. הרב קוק יודע שיידיש לא תתקבל בארץ, אבל בגולה צריך לדבר בשפת ההמון, ואין ביטוי שמדבר אל הלב כמו 'פרום' ביידיש. החוברת השנייה עושה רושם. הרב קוק שואל על 'ועד הרבנים' בירושלים ועל התנהגות 'השלוחים' (המשלחת) כלפי המוסדות, ומבקש לחזק את הקשר עם אנשי הרוח בארץ. 'המזרחי' יוכל להיכנס, 'אגודת ישראל' תלך שלובת יד, ועם הציונות - אחווה. הרב קוק שואל על כספי הישיבה, על הרבנות ביפו ועל המשפחה.

עיקרי הדברים

- 'ריש מילין' - סגולת הלשון החתום.
- יידיש בגולה.
- שאלות על הארץ.
- יחס לתנועות.

נוסח האגרת עם ביאור

בגרסה זו משולב ביאור בתוך נוסח האגרת. הביאור מופיע כך: [בסוגריים מרובעים, באות קטנה ועל רקע תכלת] *והוא אינו חלק מלשון האגרת.*

ב"ה[1], כ"ו סיון תרע"ח[2]. [כ"ו בסיוון תרע"ח (1918). הרב קוק ישב אז בלונדון]

אחי יקירי וחביבי הרשחה"ק[3] [אחיו של הרב קוק, הרב שמואל קוק] שליט"א[4], ורעיתך הכבודה תחי'[5], וצאצאיך היקרים, כולם יתברכו בכט"ס[6] לאוי"ט[7] ברב טובה וברכה.

אחי מחמדי, אין לי די מילין להודות לך על מכתבך היקר המפורט מיום י' אייר, ישר כחך, וכה תוסיף בטובך לשמחני תמיד בדבריך היקרים, ותקח לך מועד לברר לי את כל הנעשה כעת בא"י[8] בכל המעמדים השייכים לעניני הכלל והפרט, וכעת אכתוב לך על סדר מכתבך היקר.

שמחתי בהודעתך כי הנך משים לב להי"ראש[9] מילין", [ראו כרך ג', אגרת תתד] אקוה שכל מה שיוסיף כל ישר לב להגות בו לפרקים, יחשפו לו אוצרות חיים באור דעה והשכלת קודש, ואפילו הלשון החתום שבו יש בו ג"כ[10] סגולה, להאיר אור עליון על כל המשננו בטהרת רעיון,

---

1 ב"ה - ברוך השם
2 תרע"ח - השנה תרע"ח (1917/1918)
3 הרשחה"ק - הרב שמואל חיים הכהן קוק (אחי הרב)
4 שליט"א - שיחיה לאורך ימים טובים אמן
5 תחי' - תחיה
6 בכט"ס - בכל טוב סלה
7 לאוי"ט - לאורך ימים טובים
8 בא"י - בארץ ישראל
9 להי"ראש - להרב רבי שמות שמתחילים באותיות א, ש (למשל: אברהם + שמואל) - הפירוש המדויק תלוי בשם האדם
10 ג"כ - גם כן

כי מתנת חנם חנני בו ד' מאוצרו הטוב, שנאמר עליו וחנותי את אשר אחון, [שמות לג, יט; ברכות ז] וכמו שדרשו חז"ל[11], אע"פ[12] שאינו כדאי, ומה גדלו חסדי ד'. גם אנכי ידעתי שלא יסכן הלשון הזרגוני באי"י, [שהיידיש לא תועיל בארץ ישראל] אבל ההכרח יאלצני פה בגולה לדבר דברי אל ההמון הרחב, ששפת קודש אינה מובנת לו, ולפי המצב בגולה לפעמים יוצאים מן הלב דוקא בלשון-הגלות, דברים לפי טבעם, מה שלא היו אפשרים להתבלט בעינם אם היו יוצאים בלה"ק[13], ועד הנה לא מצאתי מבטא מדבר כ"כ[14] אל הלב באמת, כמו הפעל "פרום" הזרגוני, ["פרום" ביידיש – אדוק, ירא שמים] לכל נטיותיו. בכ"ז[15] אקוה בעז"ה[16], שאקח דברים ע"ד[17] התוכן של ההסתדרות "ירושלים" גם בשפתנו הקדושה, החוברת השניה עם הקו"ק[18] [הקול קורא] הולכים ועושים רושם גדול, הלבבות מתעוררים, וגדולים וחשובים שהיו עד כה עומדים מרחוק באים ומתקרבים בהתלהבות.

אמנם הרבה תלוי הדבר בהיחש הרומם שיראו לזה מא"י[19] עצמה.

אקוה שתכתב לי בבירור איך היא התכונה של "ועד הרבנים" שבירושלים, [התארגנות משותפת של רבני ירושלים מכל העדות, שקמה אחרי הכיבוש הבריטי] הלא דבר משמח הוא שהכחות הפזורים של הקהלות השונות נתועדו יחד, ואיך הם מתיחשים לועד העיר, [ועד העיר ליהודי ירושלים, שקם אחרי הכיבוש הבריטי] והאחרון אליהם.

מאד אני צריך לדעת בבירור איך התנהגו "השלוחים" מפה למוסדותנו הקדושים ובתי הת"ת[20] והישיבות, וכמו כן להמוסדות הנמצאים לכה"פ[21] בידי היראים כהבקו"ח[22] ומוש"ז[23]. ["ביקור חולים" ו"מושב זקנים" בירושלים] חושש אני שאין חרדינו היקרים מכירים את כח עצמם כמה גדול הוא בע"ה[24] אם רק יתרוממו להכיר את גדולת ערכם בעולם, ויתעלו לקחת מהלך של רוח איתנה, והגות דעה ועצה מקפת, בדעת ד' ועולמו.

בשביל תוצאות מעשיות באי"י, ביחוד ע"ד המטרות היסודיות שבהחוברת, צריכים מאד להשתדל שיהיה הקשר שביני ובין כל השדרות של אנשי הרוח והלב הכשרים שבא"י[25], ובין העומדים בראש כל תנועה וכל מוסד, קבוע יפה, ואז יש לקוות בע"ה הרבה לטובה.

כעת צריכה ההשתדלות הראשונה להיות, להרבות תעמולה ליסוד ההסתדרות "ירושלים", דוקא בהטיבה בפני עצמה, כמו שמבואר הטעם בזה כבר בהחוברות. והרבה יותר מזה עוד עומד להתבאר, ובזה תלוי הצלת המעמד כולו, אפילו התפקידים של חול וכל שאיפותיהם

---

11 חז"ל - חכמינו זכרונם לברכה
12 אע"פ - אף על פי
13 בלה"ק - בלשון הקודש
14 כ"כ - כל כך
15 בכ"ז - בכל זאת
16 בעז"ה - בעזרת השם
17 ע"ד - על דבר
18 הקו"ק - הקהילה קדושה
19 מא"י - מארץ ישראל
20 הת"ת - התלמוד תורה
21 לכה"פ - לכל הפחות
22 כהבקו"ח - כהביקור חולים (בית החולים)
23 ומוש"ז - ומושב זקנים
24 בע"ה - בעזרת השם
25 שבא"י - שבארץ ישראל

הטובות תלויים הם הרבה ביסוד זה של ההסתדרות הכללית, הנשואה ע"י[26] דגל "ירושלים". צורת הקודש מוכרחת להיות מובלטת ונשואה על נס בתנועתנו הלאומית, מכל הצדדים והשאיפות כולם באיזה צד שנפנה, הולך ההכרח הזה ומתגבר. גם "המזרחי" יוכל להכנס לתוך ההסתדרות, [תנועת "המזרחי"] ו"אגודת ישראל" תוכל ללכת עמה שלובת יד בכל מהלכיה, ועם הציונות הכללית תעמד תמיד במעמד של אחוה, ושל השפעה אצילית.

הנחת את רוחי, בהודעתך ממצבך הפיננסי, ושת"ל[27] תקוה נשקפת שתשוב לאיתן מעמדך, ודי יצוה עליך את ברכתו בתוספת מרובה, בעזרתו מקודש. ע"ד תמיכת הורינו היקרים שי'[28], אנחנו שולחים לפי ההשערה, אבל אם ח"ו[29] אין מספיק להם, הואיל נא אח יקר והשתדל למלאות את מחסורם, ואם יהיה הסכום כבד עליך, כתוב נא כמה שיהיה בדעתך לקבע על חשבונינו, ונשתדל בל"נ[30] למלאות באה"ר[31].

מהמצב של הת"ת ביפו [תלמוד התורה "שערי תורה" ביפו] הייתי חפץ לדעת בפרטיות, הם השמיטו את הכתבת של בית המלאכה מהמכתבים החדשים. בצד אחד אני שמח על רוח התם המתנוסס בזה שלא להטעות את הבריות, בדבר שאינו נמצא, אבל מצד שני חושש אני שלא יתרשלו מהקמת בית המלאכה, ובאמת הוא נחוץ הרבה מאד, וכעת עוד יותר מהשנים הקודמות. עלינו לדעת כי להציל את ההמונים מטמיון רוחני, אפשר רק ע"י חינוך של מלאכה תחת השגחה הגונה בעניני היהדות, להריחם בריח תורה וקדושת ישראל, וגם במה שנוגע לחפץ המתנדבים בין אנשי המעשה בגולה ודאי דבר בית המלאכה הוא דבר יסודי.

רב תודות לך אח יקר על כל מה שהודעתני מבנותי היקרות שיחיו, [בנותיו של הרב קוק, שנשארו בארץ ישראל בימי המלחמה] ומה מאד אשתוקק שיתפתחו בדרך נאה והגון, ברוח של מוסר יפה, בטעם טוב ואצילות, ובבריאות הגוף והרוח. אקוה שהשי"ת[32] יעזרנו על כל הנצרך. מובן הדבר שאם הייתי מטבעי עלול לכספים, היה לי פה ביותר ריוח, אבל את תכונתי א"א[33] לי לשנות, וההתרחקות מכספים פועלת את פעולתה כנהוג, בכ"ז חזקה היא תקותנו שיזמין השי"ת[34] לנו על כל הנדרש בהכרח. והנה אנחנו נכתוב לה בע"ה שתעשה כעצתך, ובטובך תתענין במצבן כראוי ובישוב הדעת תעיין בזה, ותכתב לנו מכל דבר בפרטיות.

אנכי כתבתי לבתי' [בתיה מרים, בתו של הרב קוק] שתודיעני ע"ד הספרים שלנו אם הם קיימים, והיא כתבה לנו שהם בעינם, ובטובך תברר לי את המצב, וגם ע"ד הכתבים שלי אם הם כולם שמורים, ישנם איזה מספר של כרכים בלתי מסודרים, וחוברות קטנות בטח ידעת מהם בכללות, ואולי בפרטיות, ת"ח[35] אתן לך אם תודיעני בטובך מכ"ז. מה מאד ישמח לבי אם צאצאיך היקרים היכולים כבר לתפוש עט בידם יכתבו לנו בעצם ידם מילים אחדים, וגם אלטע תחי' ראוי שתכתב דברים אחדים ביחוד תשמח בזה הרבנית תחי'.

---

26 ע"י - על ידי
27 ושת"ל - ושתודה לא-ל
28 שי' - שיחיה
29 ח"ו - חס ושלום
30 בל"נ - בלי נדר
31 באה"ר - באהבה רבה
32 שהשי"ת - שהשם יתברך
33 א"א - אי אפשר
34 השי"ת - השם יתברך
35 ת"ח - תלמידי חכמים

והנה לפי הערך ערכתי לפניך בזה דברים מבוררים על איזה פרטים שעלו ברעיוני ע"פ[36] סדר מכתבך היקר, ואתה תוסיף בע"ה להציע ולברר ולעורר על עוד פרטים מהנדרש לעניני המצב, ומה מצבם של יקירנו, איך מתפרנסים, ר'[37] יוסף ויונה, פסח, ושמואל ומשפחתם שיחיו, [בני המשפחה בארץ: ר' יוסף רבין ור' יונה מירקין, גיסיו של הרב קוק] ההתחיל שמואל כבר לעשות איזה עסק, והרא"מ[38] סלוצקין שיחי'[39] [אלעזר משה סלוצקין, איש עסקים ונדבן ממלבורן, מחותנו של הרב קוק] הישוב ליסד את בית החרושת?

ואיך עומד הוא ענין הכספים שהם מיוחדים בעד ישיבתנו, מהם נמצא סכום ביד רפאל שיחי', ואיזה סכום מונח כמדומה בהבנק, העומדים הם בחזקת קיום? ומצב הרבנות ביפו והמושבות איך הוא? [בהיעדרו של הרב קוק, שכיהן כרבן של יפו והמושבות] אקוה שהכל תברר לי. והנני בזה חותם בברכה ובצפיית ישועה, וברכת ד' על עמו ונחלתו בקרוב, ונזכה לחזות פני כולכם וכל מחמדנו בשמחת לבב על אדמת הקודש. כנה"י[40] ונפש אחיך דבק באהנ"פ[41],

הק' אברהם יצחק הכהן קוק

נ.ב. בשביל בגדים שלחנו לבחינה, אם נקבל ידיעה שבא המשלוח נשתדל בל"נ, לשלח עוד, כמו כן שלחנו כעת מעט כסף, וחוץ מזה המחינו ע"י מר פעניגשטיין שאקוה שימסור כראוי, ואנחנו נשלם בזה לבנו היושב פה. הרבנית תחי' דו"ש[42] כולכם.

הנ"ל

נוסח האגרות וההערות: אגרות הראי"ה, כרכים א׳-ד׳

---

36 ע"פ - על פי

37 ר' - רבי

38 והרא"מ - והרב רבי שמות שמתחילים באותיות א, מ (למשל: אברהם + משה) - הפירוש המדויק תלוי בשם האדם

39 שיחי' - שיחיו

40 כנה"י - כנפשו היקרה

41 באהנ"פ - באהבת נפש

42 דו"ש - דורש שלום